

Per Distanis

"Web tutoring - nätbaserad
studiehandledning"

Helena Wiklund

Svenska Riksorganisationen för Distansutbildning

I nummer 1 & 2 juni 2010:

**BOLDIC i Kaunas, våra nya myndigheter, nostalgi och NORDLET
och mycket mycket mer...**

Ordföranden har ordet

Ordförande:
Ulf Sandström
Tel: 070-603 42 39

Medlemsavgiften,
250 kr för enskild medlem,
2.500 kr för organisations-
medlem, inbetalas på SVERDs
bankgiro nr 5130 - 6702

Per Distans:
Ansvarig utgivare:
Ulf Sandström
Tel: 070-603 42 39

Redaktör:
Gunilla Sterner Kumm
gunilla@sverd.org

Layout:
Andreas Skoglund
andreas.skoglund@livechannel.se

SVERDs Kansli
Box 3033
871 03 Härnösand
Tel: 070-603 42 39

Tryck: Sollefteå Tryckeri AB

Utgivningsplan: 4 nr/år
Upplaga: 800 ex

Det har skrivits en hel del om distansutbildning de senaste månaderna.

Artikeln med DN uppropet "Minska distansen" gav direkt fina kommentarer på webbplatsen Learning.net med replik om att framtiden för högre utbildning finns på nätet. Det är där man ska satsa så att fler får en praktisk möjlighet till goda högskolestudier och kan komma ikapp det samhälle man utbildar sig för.

Femton kommuner i Norrlands inland begärde dispens för att använda metoden distansöverbyggande teknik och metoden distansutbildning inom grundskola och gymnasieskolan (RoD jan 2010) men fick avslag från Skolverket. SVERD följde upp detta med en intervju med berörda myndighet. (Se Eva Fähræus artikel).

Ungdomar får använda metoden distansutbildning via Sofia distans om de bor utanför Sveriges gränser men inte

Att se fram emot inför hösten är konferensen NU 2010 den 13-15 oktober. NU-konferensen är Sveriges största mötesplats för utveckling av högre utbildning. NU, som står för nätverk och utveckling, ska vara en vartannat år återkommande nationell konferens för alla som är engagerade i svensk högre utbildning. Huvudsyftet med konferensen är att främja pedagogiskt utvecklingsarbete genom att erbjuda en mötesplats för spridning, dialog och debatt

SVERD kommer att vara där både med utställningsbord och 30 min inlägg om lärares digitala kompetens.

Individuella läsplattor

Under våren har antalet samtalsminuter i mobilnäten passerat antalet samtalsminuter i de fasta telenäten, skriver Computer Sweden, som hänvisar till egna beräkningar. Tidningen har förutsatt att trenden under första halvåret 2009 be-

"Mobilitet med läsplattor har tagit fart och det blir spännande att följa hur den nya tekniken implementeras inom distansutbildning och flexibelt lärande"

om de flyttar hem till Svedala igen. Hur kan man studera på distans i framtiden?

Korrespondensgymnasiet i Torsås, har kanske tips och hjälp att ge. De erbjuder

- en personlig mentor att diskutera din studiesituation med.
- handledare i varje kurs som hjälper dig att lyckas med dina studier.
- ett eget studierum på Internet med guider och uppdrag.
- nya böcker och studieguider i alla kurser.
- lärare på Liber Hermods som sätter dina betyg.
- en stor valfrihet att själv komponera ditt gymnasieprogram.
- möjlighet att läsa färre kurser samtidigt, att koncentrationsläsa.

Lärares kompetens om nya metoder, ny teknik och distanspedagogik är en viktig fråga för SVERD och vi har träffat lärareutbildare Lars Erik Nilsson i Kristianstad som nämnde att avsaknaden av skrivningar om IKT i examinationsutredningens förslag är besvärande. SVERD kommer att följa denna fråga med skarpa ögon och stort intresse.

står. Då ökade mobiltelefonin med 9,1 procent, medan den fasta telefonin minskade med 14,3 procent. Om kurvorna dras ut genom så kallad extrapolering så möttes de i mars månad.

Mobilitet med läsplattor har tagit fart och det blir spännande att följa hur den nya tekniken implementeras inom distansutbildning och flexibelt lärande. Kombinationen läsplatta och surfplatta borde passa distansutbildning perfekt.

*Distanshälsningar
Ulf Sandström
Ordförande
SVERD*

Nytt universitet, nya studenter

– distanskurser ökar stort

I en artikel, som nyligen publicerades i Sundsvalls tidning, skriver Mittuniversitetets rektor Anders Söderholm om distansutbildning. Söderholm påpekar att medan antalet studenter totalt sett ökat ungefär 30 procent så har antalet studenter inom distansutbildning ökat cirka 200 procent. Om man även inkluderar studenter som väljer att kombinera campus- och distansstudier så är ökningen nära 300 procent.

- Det är uppenbart att distansutbudet når en bredare och delvis helt annorlunda krets av studenter än vad reguljära campusutbildningar gör. Distansutbildning ger fler möjlighet att studera, det ger möjlighet till karriäryft och är ett mycket kraftfullt verktyg för livslångt lärande.

Den typiske distansstudenten är äldre än campusstudenten. Många distansstudenter har hunnit skaffa sig yrkeserfarenheter som de kan ta med in i studierna och andra väljer att kombinera ett fortsatt aktivt yrkesliv med studier på hel- eller deltid.

Söderholm betonar, att det hör till sakens natur att olika studentgruppers prestationsgrad skiljer sig åt när villkoren för studierna, på individnivå och kursnivå, varierar. Mittuniversitetets kursutbud är i dag mer tillgäng-

ligt för en bredare och större grupp studenter än tidigare. Det betyder också att genomströmningen av studenter fördelar sig på ett nytt sätt. Vill

över högskolelandskapet i Sverige så ser man också att det är de nya universiteten och högskolorna som varit mest aktiva på distansmarknaden.

”Det är uppenbart att distansutbudet når en bredare och delvis helt annorlunda krets av studenter än vad reguljära campusutbildningar gör”

man jämföra studenters och lärares prestationer vid olika lärosäten bör man därför jämföra likartade kategorier, understryker Söderholm. Mittuniversitetets campusstudenter når en genomströmning som ganska väl motsvarar landets genomsnitt, 84 procent. Tittar man i stället på genomströmningen bland universitetets distansstudenter finner man att den är lägre, 78 procent för distansutbildning med träffar och mellan 46 och 65 procent för olika former av helt nätburen distansundervisning.

Den situationen gäller också de flesta andra lärosäten. En följd av detta blir naturligen att lärosäten med en relativt stor andel distansstudenter också i genomsnitt har en lägre total genomströmning. Genomströmningen säger oss i dag något viktigt om olika lärosätens val av distributionsformer för sina kurser.

Bland de lärosäten som har mer än 40 procent distansstudenter så finns Högskolan på Gotland, Mittuniversitetet, Högskolan Dalarna och Högskolan i Gävle. I andra änden med en andel som är lägre än 15 procent återfinns Lunds universitet, Uppsala universitet, Stockholms universitet, Karolinska Institutet, Sveriges Lantbruksuniversitet, Mälardalens högskola, KTH, Linköpings universitet, Göteborgs universitet och Södertörns Högskola.

Det tycks vara så, menar Söderholm, att förnyelsen vad gäller utbildningsportföljens sammansättning uppstår utanför storstadsområdena, där trycket och behovet av förändring är störst och där kanhända organisationen på ett snabbare sätt kan svara upp mot de nya behoven. Att Högskolan i Dalarna och Mittuniversitetet hör till de lärosäten som haft den största procentuella ökningen av studentvolymerna i samband med den innevarande lågkonjunkturen är också ett kvitto på att de på bästa sätt kunnat svara upp mot det efterfrågetryck som lågkonjunkturen skapade, konstaterar Anders Söderholm.

Söderholm konstaterar, att om man blickar ut

Anders Söderholm, rektor vid Mittuniversitetet

BOLDIC-ko i Kau

Vårens Boldic-konferens ägde rum den 12 – 13 april på Vytautas Magnus University Distance Study Centre i Kaunas, Litauen. Konferensen hade titeln "Boldic flexible learning - resources and tools" och den organiserades i samarbete mellan Boldic-projektet, Vytautas Magnus University och LieDM association (Lithuanian distance education network).

Konferensdeltagarna kom från de tre baltiska länderna och fyra av de nordiska (islänningarna uteblev denna gång). Flera intressanta talare fanns på programmet. En var Airina Volungeviciene, som talade under rubriken "Virtual mobility – challenges for institutions and practitioners". Med virtuell mobilitet avses användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) som ett alternativ till fysisk rörlighet. Kärnan i internationell virtuell mobilitet är att på nätet lägga studieenheter producerade av universitet i andra länder. Virtuell mobilitet ses som en viktig framtidsfaktor där internationalisering och in-

Airina Volungeviciene

terkulturell dialog präglar alla utbildningar via bättre IKT-anpassning. Genom virtuell mobilitet kan universiteten samarbeta kring flera utbildningar än idag där sådant samarbete förutsätter fysisk mobilitet. Kurserna ger även studenter som inte kan åka på utbyte möjlighet till internationell studentgemenskap.

Virtuell mobilitet innebär alltså att två eller flera universitet och skolor erbjuder studenter en virtuell resa utomlands: Det blir ett tillfälle att förvärva ett antal ECTS-poäng (ECTS= European Credit Transfer System) på ett av de utländska universiteten eller genom en gemensam aktivitet. ECTS-poäng från denna internationella erfarenhet kommer då att räknas till den studerandes examen vid hans eller hennes hemuniversitet.

Airina gav konferensdeltagarna ett antal frågor att diskutera kring virtuell mobilitet (VM):

- What is the relation between (international) collaboration and virtual mobility?
- What is the scope for recognition validation?
- To what extent overlaps VM with e-virtual- distance learning?
- If different institutions understand VM differently – how should VM be implemented?

Hon tog också upp några exempel på VM-projekt. Ett var TeaCamp, Teacher Virtual Campus: Research, Practice, Apply - ett Erasmus-projekt som koordineras av Vytautas Magnus University. Huvudsyftet med projektet, som löper från oktober 2009 till september 2011, anges "to increase virtual mobility among academic staff by facilitating development, management and implementation of virtual research and mobility and by improving their virtual mobility competences." Läs om projektet på <http://www.teacamp.eu>

Projektet Open Scout

OpenScout nämndes av flera talare. OpenScout står för "Skill based

scouting of open user-generated and community-improved content for management education and training". Projektet beskriver sig på följande sätt: "OpenScout is a project co-funded by the European Commission within the eContentplus Programme as a Targeted Project in the area of Educational Content (Grant ECP 2008 EDU 428016). OpenScout started in September 2009 and has a duration of three years.

OpenScout aims at providing an education service in the internet that enables users to easily find, access, use and exchange open content for management education and training".

Arton partners, bland andra The Open University i England, finns i projektet, som koordineras från Universitetet i Jyväskylä i Finland. Läs mer om projektet på <http://www.openscout.net>

It's all out there!

En talare som åhörarna lyssnade synnerligen uppmärksamt på var Jan Pawlowski, professor i Digital Media and Global Information Systems vid universitetet i Jyväskylä i Finland. Han hade gett sitt anförande rubriken Social Networks and Open Education as Learning Tools: Experiences and Future Scenarios.

Pawlowski började med att säga att lärare inte behöver lägga ned en massa jobb på att skapa nytt för det finns hur mycket som helst "där ute" som kan användas i undervisningen.

Jovisst, allt finns där ute, öppet och tillgängligt, sa Pawlowski och visade

Konferensen nas

en bild med ett myller av allehanda resurser på nätet och också ett par bilder med speciella "Educational resources".

Så varför används dessa resurser i så liten utsträckning i utbildningen, undrade han. Pawlowski hade flera svar på sin power point:

Barriers

- "Not invented here"
- "Education is something special"
- "I have no time"
- Googling might not be enough
- Complex tools
- Curriculum integration
- Insecurities

Potentials and needs

- Education budget
- Focus on new staff
- Cooperation and synergies
- Skills in the use of ICT and tools
- Enormous resource pools

Jan Pawlowski visade resultat från en undersökning i Finland som handlat om lärares användning av eget och andras material.

Det var tydligt att om lärarna använde material som utvecklats av andra var det i störst utsträckning finskt material, och helst material från kollegor. Materialet skulle vara lätt att använda och man skulle kunna "lita på" det. Några av de främsta skälen till att lärarna inte använde utländskt material var att översättning tog så lång tid, att det också var svårt att transformera materialet till de egna lektionerna. Starka skäl var också att materialet inte passade in i kurs-schemat/kursplanen samt svårigheter med upphovsrätter.

Utifrån undersökningsresultaten drog Pawlowski några slutsatser rörande användningen av öppna lärresurser:

Experiences:

- Willingness but something is missing

- Awareness workshops are a promising starting point
- Still some key factors to be improved

Key factors:

- Awareness
- Competencies
- Curriculum and work place integration
- Personal relations and trust
- Easy to use tools

Det fanns förstås mycket annat intressant, som togs upp i föredrag och diskussioner under tvådagarskonferensen. Gå in på <http://conference.liedm.net> och läs och lyssna!

Gunilla Sterner Kumm

Jan Pawlowski väckte stort intresse

Öppna lärresurser - skapar kollaboration

Helena Wiklund från E-akademien i Härnösand deltog på Boldic konferensen med en presentation om nätbaserad studiehandledning (webb tutoring) . Hon visade hur man med några "quick fix" i form av användning av fria verktyg som Skype och Google Apps kan främja användning av sociala verktyg för att samarbeta över nätet.

Helena uppmanade fler att bygga regionala E-akademier som främjar användning av e-lärande , tillgängliggör digitala lärresurser och arbetar i virtuella och fysiska nätverk. "Öppna lärresurser är digitaliserat material som är öppet och fritt för alla att använda, återanvända och bearbeta för att stödja lärande" (OECD 2002). Det finns redan oerhört mycket material tillgängligt på nätet, för alla tänkbara ämnen. Men det är aktiviteter och erfarenheter som kommer att bli de mest efterfrågade resurserna snarare än färdiga övningar som den oinvidde kanske kan tro. E-akademien spår att de nordiska länderna kommer att vara snabba på att utveckla ett arbete med öppna lärresurser. Öppna lärresurser är ett huvudverktyg för att utveckla just samarbete. Pedagoger upplever också en osäkerhet i fråga om copy right. Öppna lärresurser bygger på Creative Commons vilket gör det hela enklare.

Creative Commons:
<http://www.creativecommons.se/>

Nominera till Boldic Award 2010!

Det är hög tid att fundera på vilka verksamheter som gjort sig förtjänta av det nordiskt-baltiska priset för bästa utvecklingsarbete/aktivitet inom "Open and distance learning" bland vuxna.

2009 års pristagare var Universitetet i Bergen, och årets pris kommer därför att delas ut i Oslo i november. Utlysningen gäller till och med den 31 augusti 2010.

Mer om priset, vilka som fått det tidigare och hur utlysningen för året ser ut kan du läsa på www.boldic.net. Där finns också blanketten för nominering till priset.

Är lärande via nätet gränslöst?

I januari i år försvarade Jimmy Jaldemark vid Pedagogiska institutionen, Umeå universitet, sin avhandling med titeln **Participation in a boundless activity: Computer-mediated communication in Swedish higher education**. Svensk titel: **Deltagande i en gränslös verksamhet: Datormedierad kommunikation inom svensk högre utbildning**.

I sitt avhandlingarbete har Jimmy Jaldemark undersökt högskolestudenters och lärares kommunikation över Internet. Han har bland annat kommit fram till att för att ett lärande ska kunna uppnås på bästa sätt i nätbaserade utbildningar måste man först förstå den enskilda individens sammanhang.

”Att bortse från dem när man bygger upp nätbaserade utbildningar begränsar individens möjlighet att delta i utbildningen”

Jaldemark har studerat kommunikationen i nätbaserade utbildningar där verktyg som chatt, datorkonferens, e-post och videokonferens används som kommunikationsmedel. Studien visar att kommunikation via sådana kanaler kan vara problematiskt, då lärare och studenter upplever lärsituationen på olika sätt. Studenter utgår från sitt sammanhang som kan kopplas till personliga förutsättningar, exempelvis av fysisk, geografisk, ekonomisk, kognitiv, social och teknisk karaktär.

Lärarnas förutsättningar handlar istället om lärosätets villkor exempelvis i form av teknik, juridik, och pedagogik. Jaldemark menar att alla dessa förutsättningar tillsammans styr kom-

munikationen mellan studenter och lärare.

- Att bortse från dem när man bygger upp nätbaserade utbildningar begränsar individens möjlighet att delta i utbildningen.

I avhandlingen hävdar Jaldemark att nätbaserade utbildningar ofta beskrivs i termer av att vara en speciell och neutral miljö, en så kallad lärmiljö, som är särskild från den omgivande miljön och inte påverkas av studenternas egna förutsättningar och begränsningar. Detta reducerar kommunikationen till att

enbart vara en process där individerna skickar meddelanden till varandra och att tolkningen enbart utgår från teknikens begränsningar. Men eftersom kommunikation även innehåller en vidare och meningsskapande process för individen, blir det en omöjlig ekvation att tänka sig en sådan neutral miljö och därför måste även individens egna sammanhang räknas in i lärmiljön, menar Jaldemark. I avhandlingen beskriver han deltagande i en utbildning som gränslöst i meningen att studenter och lärares sammanhang överlappar varandra och blir beroende av varandra.

Deltagandet är gränslöst därför att gränsen som en lärmiljö sätter upp inte är möjlig att upprätthålla utan

skiftar beroende på vilka individer som är inblandade i sammanhanget.

- Utifrån ett pedagogiskt perspektiv blir begreppet nätbaserade lärmiljöer bara en teoretisk konstruktion som begränsar den enskilda individens utveckling och som enbart innefattar den tekniska programvaran. Utbildningssammanhang är ett bättre grepp att använda även när man talar om nätutbildningar eftersom det innefattar alla delar i utbildningen – tekniken, studenternas sammanhang och lärosätets förutsättningar, menar Jimmy Jaldemark.

*För mer information, kontakta Jimmy Jaldemark, jimmy.jaldemark@miun.se
Avhandlingen finns att ladda ned från Umeå Universitet*

Var med på SVERDs webinarer!

SVERD har under våren provat att ersätta konferensen ”Under nya hattar” med tre så kallade webinarer, det vill säga virtuella seminarier, för att sprida forskning inom flexibelt lärande och stimulera till erfarenhetsbyte. Mötesverktyget har varit Adobe Connect pro.

Den 11 mars: *Anita Mattsson*, Högskolan i Skövde - **Flexibel utbildning i praktiken**.

Den 22 april: *Jimmy Jaldemark*, Mittuniversitetet - **Lära på nätet en fråga om sammanhang**

Den 8 juni: *Ola Lindberg*, Mittuniversitetet - **Lärares digitala kompetens**

Tre nya webinarer kommer under hösten 2010.

Vad hindrar krea av IKT i under

Inom högre utbildning, vuxenutbildningen och inom folkbildningen liksom i företagsvärlden har distanslärande blivit mycket vanligt och givit en uppskattad möjlighet för nya grupper av studerande. Denna möjlighet har hittills inte utnyttjats fullt ut inom ungdomsskolan. Redan idag introducerar många skolor en kreativ användning av IKT i undervisningen. Vad är det som hindrar en mer utbredd användning av distanslärande och flexibel utbildning? Vad gör Skolverket för att eliminera hindren? Vi lät frågan gå till undervisningsrådet Charlotte Wieslander som arbetar med dessa frågor vid Skolverket. Charlotte stod mitt uppe i flyttbestyr när vi ringde, men tog sig tid att svara på frågorna för Per Distans.

Charlotte svarar att Skolverket funnit att det finns fina exempel på användning av distansundervisning i skolan. Hon hänvisar till verksamheterna i Emmaboda och Torsås, som Skolverket utvärderat.

Emmaboda bedriver en försöksverksamhet för gymnasieelever i den egna kommunen. Torsås har en särskild

mer detta att ytterligare skärpas genom lagstiftning. Ändå erbjuds inte kommunerna de verktyg de skulle behöva för detta, säger Charlotte. En upp- mjukning av reglerna skulle behövas.

År 2008 fick Skolverket i uppdrag av regeringen att föreslå hur distansundervisningen skulle kunna organiseras för att öka elevers tillgång till utbild-

olika ämnen för olika lärare. Därigenom behöver det inte bli så mycket dyrare än idag, och framför allt kan kommunerna leva upp till kraven på vidgat språkval och även andra mer ovanliga ämnesönskemål.

Kruxet är nu att lagen behöver ändras för att skolan ska få anlita en lärare från annan kommun. Det hoppades Skolverket att regeringen skulle fixa i samband med entreprenadlagens översyn, men det verkar knivigt, som Charlotte uttrycker det. Nu är det sagt att en proposition ska komma till hösten, men det kan vara lågprioriterat, säger Charlotte.

En viss öppning kan anas i Skolinspektionens positiva bedömning av distansundervisning hos en fristående skola, nämligen John Bauer-gymnasiet.

I förslaget betonar Skolverket att distansläraren ska vara en behörig lärare med goda kunskaper i distansundervisning med stöd av IKT. Jag frågade Charlotte om Skolverket anser att lärarna har tillräcklig kompetens för att undervisa på distans. Här erkände Charlotte att kompetensen inte alltid är tillräcklig och att Skolverket inte gjort mycket för att förbättra den. Man avvaktar reformeringen av alla skolformerna och hoppas att översynen av lärarutbildningarna ska avhjälpa bristerna. Vi var överens om att många lärare måste känna sig frustrerade över den snabba teknikutvecklingen och svårigheterna att veta vad man ska hoppa på eller när man ska avvakta andras erfarenheter. Utbytet av erfarenheter skolor emellan är jätteviktigt. Charlotte tänker också att

”föreslagna modellen kan bli dyr genom att den kräver både lärare och handledare. Men å andra sidan kan flera barn undervisas av en och samma lärare”

förordning som tillåter dem att driva distansutbildning med hjälp av Hermods. Även för svenska skolbarn i utlandet finns tillstånd att läsa på distans vid Sofia Distans och Värmdö Gymnasium. Men i normalfallet tillåter inte Skollagen undervisning av en lärare som inte är anställd i den egna kommunen. Lagen föreskriver också att eleven ska vara i skolan på dagarna.

I speciella fall, till exempel för elever med medicinska eller psykosociala problem, har enda möjligheten varit att ordna med hemundervisning. Det anser Charlotte kan fungera bra, men då ska det finnas en plan för hur eleven kommer tillbaka till skolan.

Charlotte anser att det speciellt i språkundervisning skulle vara värdefullt att kunna använda distansundervisning. Regeringen påbjuder idag att kommunerna erbjuder ett brett språkval. När det gäller minoritetsspråk kom-

ning. Det handlade först om modersmålsundervisning och minoritetsspråk och utvidgades sedan att också gälla sameskolan och specialskolan. Distansundervisning kunde komma ifråga om en kommun har lärarbrist i ämnet eller om det är för få elever.

Med distansundervisning menar man en interaktiv undervisningsmetod där elev och undervisande lärare är fysiskt åtskilda. Skolverket föreslår en modell där eleverna kommer till sin ordinarie skola där en handledare följer deras kunskapsutveckling, medan läraren befinner sig på avstånd.

Charlotte är medveten om att den föreslagna modellen kan bli dyr genom att den kräver både lärare och handledare. Men å andra sidan kan flera barn undervisas av en och samma lärare, även om eleverna finns i olika kommuner. Och en handledare kan följa flera barn som eventuellt läser

aktiv användning av undervisningen?

”I en tid då ungdomar på ett naturligt sätt umgås via nätets sociala medier frågar jag mig varför undervisning måste förutsätta elevens fysiska närvaro i ett klassrum”

eleverna ibland kunde hjälpa till mer än de får göra idag.

Utbildningsdepartementet har bollen

Efter samtalet med Skolverkets representant följer jag frågan vidare till Utbildningsdepartementet. Det är ju de som har bollen nu. Där blir jag hänvisad till Cecilia Danielsson, som ursäktar sig med att hon nyligen har fått ta över detta ärende. Hon svarar dock villigt på mina frågor och verkar kunna sina saker. Jag börjar med att fråga hur departementet ställer sig till distansundervisning i ungdomsskolan. ”Departementet ställer sig inte alls”, svarar hon. ”Vi är bara tjänstemän som agerar utifrån regeringens direktiv.” Så är det naturligtvis.

Cecilia förklarar att regeringen inväntade Skolverkets förslag på de olika delarna av uppdraget. Därefter fick departementet i uppdrag att skriva en remisspromemoria som sedan utgör underlag för en proposition i ärendet. Avsikten är nu att promemorian ska skrivas under våren så att remissbehandlingen kan ske under sommaren. När jag invänder att det är svårt att nå skolfolk under sommaren, förtydligar Cecilia att remisstiden förlängs till fyra månader när tiden sträcker sig över sommaren. Den vidare behandlingen är naturligtvis beroende av hur remissvaren ser ut, men normalt kan det gå fort att omvandla en promemoria till en proposition, kanske på en månad.

Nu är det naturligtvis en stor osäkerhet om vad som händer i höst. Cecilia

kan inte säga hur de politiska allianserna ställer sig till frågan om distansundervisning i ungdomsskolan. Det får vi försöka utröna genom att fråga dem. Så vi vet vad vi ska rösta på i höst.

I en tid då ungdomar på ett naturligt sätt umgås via nätets sociala medier frågar jag mig varför undervisning måste förutsätta elevens fysiska närvaro i ett klassrum. Modern distansundervisning har skapat ett flertal olika metoder för att åstadkomma en gemenskapskänsla bland en grupp lärande individer. Lärare intygar att de

ofta upplever en starkare närhet till sina distanselever än till dem på campus eller i det fysiska klassrummet. Jag har märkt att i skolor eller institutioner där man börjat tillämpa distansundervisning har den pedagogiska diskussionen blommat och nya grepp prövas och utvärderas. Det skulle kunna innebära en välbehövlig stimulans också i ungdomsskolan och vara en helt naturlig vidareutveckling på den förnyelse som nu pågår i och med introduktionen av olika former av IKT i undervisningen.

Eva Fåhraeus

Charlotte Wieslander på Skolverket reder ut distansundervisningen.

En nostalgisk fun

...städas i mitt kontor. Kastar systematiskt papper som jag inte längre kan motivera varför jag skall ha dem kvar. Svår separationsångest inför egna alster. Tar tillbaka en del ur papperskorgen – allt måste ju inte bort nu! Sedan börjar jag fundera över detta med utbildningsmaterials åldrande. Är det jag kastar föråldrat, eller? Innehåller det nyare materialet så mycket nytt? Hur har materialflödet sett ut? Finns det massor om vissa saker och kanske ingenting om annat som egentligen är/var viktigare?

Jag tillhör den grupp som i decennier propagerat för distansutbildning och teknikstött lärande och flexibelt lärande och allt vad det har hetat och heter utan att egentligen själv sysslat med det i någon märkbar utsträckning. Mitt perspektiv är mer ett utifrånperspektiv. Jag har varit ansvarig för EU:s ODL och Minerva i Sverige, suttit som en av Sveriges representanter i 4:e ramprogrammet för forsknings IKT-lärande del – DELTA, varit anställd på DISTUM och på Nationellt Centrum för Flexibelt lärande. Mitt material är inte hands on, det beskriver mer utvecklingsprocessen.

Det äldsta materialet handlar om klassisk distansundervisning, sedan blir det mer och mer teknik. Men egentligen är materialet förvånansvärt homogent i sina perspektiv – vikten av förberedelse, vikten av studieplaner, vikten av att motivera de lärande, vikten av att låta de lärande känna att de är sedda, etc. Det mesta handlar – med all rätt – om lärarens förhållande till eleverna och elevernas förhållande till varandra. Sedan finns det givetvis en förskräcklig massa material om olika utbildningsmaterial och teknik. Materialet från EU:s ramprogram är för avancerat för mig i dag. Ledde de projekten till något konkret?

”Kring 2000 står det och väger. Tekniken är fortfarande ett problem”

Kring 2000 står det och väger. Tekniken är fortfarande ett problem. Lärarnas oförmåga att förstå de lärandes situation lika så. Det är teknikfreaks som gått i förväg, vilket innebär dels en övertro på tekniken dels en fokusering på tekniken. 2001 har jag skrivit ut en artikel av Noriko Hara och Rob Kling som heter ”Students’ Frustration with Web-Based Distance Education Course.” Den handlar om bristen på

snabb feedback från lärarna, oklara uppgifter och tekniktrassel. Är allt detta förflutet?

Lite längre fram hittar jag en hel del om ekonomin i teknikstött lärande. Bland annat ett ODL-projekt vid Lunds universitet som handlar om återanvändning av digitalt utbildningsmaterial. Det finns fler EU-projekt som berör problematiken på mer eller mindre komplicerade sätt. Slutsatserna kan nördvis sammanfattas till att teknikstött lärande är dyrt med få lärande och billigt med många – något som verkar bekant från andra ekonomiska sammanhang... Återanvändning är egentligen ett måste i ett litet språkområde.

Hur användes dessa resultat? Kursnavet överlevde politikernas avverkning av myndigheter med ansvar för utveckling och uppbyggande av det moderna lärandet genom att bli en egen liten hemsida och någonting mer i Learnify:s skepnad. Men hur många lärare använder sig av möjligheterna? Hur ser samhällets stöd för detta ut?

Sedan kommer detta med game based learning, mobile learning, etc.

Mitt material är givetvis biased - det återspeglar vad jag har varit intresserad av. Vad jag aldrig tagit till mig och vad jag tagit vara på av allt som passerat. Ser jag till helheten tycker jag mig sakna material som handlar om det tredje steget i pedagogiken och om relationen mellan det gamla och det nya lärandet. Vad jag har massor om är lärares – och systemens – motstånd mot införandet av teknikstött lärande.

Med det tredje steget i pedagogiken menar jag det som handlar om att ta

till vara de helt nya möjligheter som det nya lärandet erbjuder. Edutainment är givetvis en del av detta steg, men det finns ju så många fler möjligheter. Merparten av alla läromedel jag ser utgår från den vanliga skolboksverkligheten. Jag vill se mer av hur

”lärandet kan effektiviseras mycket genom att pedagogiken förstärks med den speciella socialpsykologi och mentala öppenhet som kännetecknar dagens unga”

lärandet om den vanliga verkligheten kan ske på olika sätt genom utnyttjandet av den virtuella verkligheten. Jag ser det inom delar av naturvetenskapen, exempelvis när matematikens formler presenteras som dynamiska ytor, inom fysiken när man på några sekunder går från atomkärnan till världsalldet etcetera men sedan blir det tunt. Jag tror att lärandet kan effektiviseras mycket genom att pedagogiken förstärks med den speciella socialpsykologi och mentala öppenhet som kännetecknar dagens unga. Förhoppningsvis har ni kära läsare många fler exempel än jag på den nya pedagogiken.

Vi befinner oss i ett historiskt skede där fortlöpande kompetensutveckling blir mer och mer nödvändigt. Att den konventionella utbildningsapparaten med sin begränsning i form av väggar och tidsstyrd undervisning skall kunna klara detta till en rimlig kostnad är en omöjlighet. Speciellt om vi utgår från den lärandes villkor i bakgrund, lärformer, tid och rum. Visst finns det utredningar, m m, men det känns ändå som om det handlar om två läger – distansutbildarna och de andra. Mitt materialsamlade slutar egentligen för 4 år sedan – då jag lämnade CFL – men jag har ändå en känsla av att frågan om hur de olika utbildnings-

dering...

formerna skall förhålla sig till varandra är styvmoderligt behandlad. I de större företagen är teknikstött lärande en självklarhet vid sidan av andra utbildningsformer. Skälet är att kostnad – intäktsanalyser har visat att under vissa förutsättningar är teknikstött lärande den enda rimliga lösningen på kompetensutvecklingsbehoven. Eftersom de företagsexterna utbildningssystemen är öppna system tillkommer en hel del komplexitet, men det är ändå uppenbart att moderna läroformer är överlägsna i många sammanhang. Och att de gamla formerna är det under andra förutsättningar.

Materialet om motstånd mot införande av teknikstött lärande är amerikanskt och handlar mest om högskolan. Men intressant. Det mesta kan kokas ner till fyra huvudfrågor – organisation, teknikstöd, teknikhot och de lärandes bästa. Organisationsförändring och bristen på kompensering

”de utbildningsstrukturella frågorna och implementeringsfrågorna kvarstår. Båda är svåra typer av frågor – de handlar om makt och roller och förändringar”

för merarbete är typiska hot. Bristen på teknikstöd och hotet om att det tekniska skall ta över pedagogiken likaså. Om det är en rationalisering i ordets psykologiska bemärkelse eller ej är svårt att säga, men många lärare ställde frågan om detta verkligen var bättre för de lärande. Ökad tillgänglighet till läraren, ja, men på vilket sätt? Frågetecknen kring social interaktion och kvalitetskontroll när man inte ser de lärande? Etc. Teknikargumenten är väl förlegade i stor utsträckning, men flera av de andra frågetecknen går inte att avfärda hur som helst.

Var står vi i dag? Jag dristar mig att säga att vi har tekniken och visst

grepp om pedagogiken. Vi har massor med material. Men de utbildningsstrukturella frågorna och implementeringsfrågorna kvarstår. Båda är svåra typer av frågor – de handlar om makt och roller och förändringar. Samtidigt tror jag att de måste angripas mer systematiskt än nu. Tekniken och pedagogiken och materialet utvecklas för varje sekund, men skall vi komma vidare måste vi på ett bättre sätt tydliggöra för de icke troende att de nya läroformerna har en mycket större potential i dagens och morgondagens samhälle än vad den andra hands roll de tilldelats nu kan illustrera.

Ibland har jag en känsla av att vi distansmänniskor har varit dåliga på att ge bromsarna rätt i deras motstånd. Vi kan tycka att hindren är överdrivna, att de bara är motargument, men så enkelt är det inte när en grupp med god intern kommunikation är hotad.

Implementeringen hade troligen fungerat bättre om vi tydligare hade artikulert arbetsfördelningen. Blended learning har vuxit sig starkt som ett begrepp på individ- och gruppnivå. Hur ser ut på utbildningssystemnivå?

Ser i DN att Högskolan väst söker en professor i Arbetsintegrerat lärande (AIL). Verksamheten har utvecklats under en 20-års period. Någon dag skall jag ta mig en titt på den pedagogik och de läromedel som vuxit fram inom AIL-ramen. Den vanliga skolan är ”produktion mot lager”, det kan knappast AIL vara. Hur används de nya läroformerna inom en sådan ram?

Klas Lénberg

Norsk konferens om podcasting

Idag lägger hundratals universitet ut sina föreläsningar gratis på nätet som podcasts. Podcast innebär att du lätt kan ladda ned föreläsningen till en mobil eller iPod och se eller höra den hur ofta du vill. Du kan även prenumerera på en podcast och då får du varje ny föreläsning i serien automatiskt. Intresset för podcasting ökar stadigt.

Den 29 – 30 september 2010 anordnas en konferens i Oslo med rubriken Laering rett i lomma. Bakom arrangementet står Norgesuniversitetet tillsammans med UniNett och tre norska lärosäten som redan är aktiva inom podcasting (Universitetet i Oslo, Høgskolen i Lillehammer och Universitetet i Stavanger). Flera internationella talare kommer att vara med, bland andra Gilly Salmon (University of Leicester) och Marianne Talbot (University of Oxford).

I inbjudan läser vi att konferensen bland annat kommer att ta upp

- Internasjonale erfaringer
- Læringsutbytte ved bruk av podcast
- Gode eksempler fra forelesere og studenters hverdag
- Gode modeller og tekniske løsninger for opptak, lagring og avspilling av opptak
- Helhetlig produksjonslinje for podcast
- Endringskultur og akademisk ledelse
- Opphavsrett og lokale avtaler

Utførlig informasjon om konferensen finnes på www.norgesuniversitetet.no

Våra nya m

Högskoleverket - ett

Högskoleverket som finns i Stockholm på Luntmakargatan 13 har låtit tala om sig i samband med att universitetskanslern Anders Flodström uttalat en från sin uppdragsgivare - regeringen - avvikande mening (Aftonbladet debatt 2010-02-25) i fråga om de nya antagningsreglerna från sin uppdragsgivare - regeringen. Även när det gäller det nya kvalitetsvärderingsystemet har Flodström uttalat sin (avvikande-)mening. Rubriken i SULF-tidningen nummer 4 2010, var - "Öppen konflikt mellan Högskoleverket och Utbildningsdepartementet Universitetskanslern sammanfattar: "Ett amatörmässigt förslag".

På Högskoleverkets hemsida kan du läsa följande;

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Vårt mål är att alla högskoleutbildningar i Sverige ska hålla en hög kvalitet, bland annat för att studenterna ska få valuta för den tid de investerar i sin utbildning.

Högskoleverkets årsrapport

Högskoleverket ska varje år redovisa sammanfattande de analyser man genomfört i en årsrapport. Vidare ska Högskoleverket i årsrapporten efter samråd med Internationella programkontoret och CSN redovisa och kommentera den internationella rörligheten bland lärare.

Högskoleverket har omkring 150 medarbetare, fördelade på sju avdelningar och universitetskanslerns se-

"Mitt intryck är att regeringen i sammanhanget förordar kontroll framför förtroendefullt samarbete"

ekretariat. Med den personalstyrkan ska verket främja lärosätenas arbete i att utveckla utbildningarna och höja kvaliteten bland annat genom att utvärdera kvaliteten i alla utbildningarna som leder till minst en kandidatexamen. Mitt intryck är att regeringen i sammanhanget förordar kontroll framför förtroendefullt samarbete. Verket har till uppgift att även värdera utländska högskoleutbildningar för att se hur de motsvarar svenska utbildningar. Dessutom informerar verket om högskolestudier och bevakar studenternas rättssäkerhet. Verket tar fram statistik samt analyser som hög-

skolorna kan använda till förbättringar i verksamheten.

Verkets juridiska avdelning har till uppgift att granska universitet och högskolor. Att bevaka studenternas rättssäkerhet och arbeta fram underlag så att Överklagandenämnden för högskolan och Högskolans avskiljandenämnd kan fatta beslut i olika frågor ingår i avdelningens uppgifter.

I regleringsbrevet för Högskoleverket i år, 2010, finns följande uppgifter specificerade;

Kvalitetssäkring

Hög kvalitet kräver mer än en god pedagogisk standard och ett kvalificerat kursinnehåll. En högskola av hög kvalitet främjar till exempel studenternas kritiska tänkande och förmåga att själva formulera hanterbara problem att lösa, inte bara att lösa redan formulerade problem. Hög kvalitet kräver också mångfald, jämställdhet och jämlikhet samt ett gott ledarskap. Regeringen ska under 2010 ta ställning till hur ett nytt system för kvalitetssäkring bör utformas.

Det är det här tänkta förslaget som kanslern kritiserat. Förslaget har också gjort en del lärosäten minst sagt uppbragta. Det finns avvikande uppfattningar om vad det system man ämnar implementera får för konsekvenser. Konsekvensbedömningar är något som den sittande regeringen inte gjort sig känd för. Man genomför helst åtgärder utifrån tyckande snarare än seriöst övervägda konsekvensanalyser. Analysen, om någon sådan görs, sker långt efter genomförande och skador uppstått. Politiken spelar större roll än produktionen!

Utveckling av bedömningsmetoder
Som expertorgan när det gäller bedömning av utländsk högre utbildning har Högskoleverket ett särskilt ansvar för utvecklingen av metoder för bedömning av utländsk utbildning. Högskoleverket ska samverka med andra myndigheter som har kunskap och erfarenhet från bedömning av utländsk utbildning i syfte att förbättra och stärka samordningen av bedömning av utländsk utbildning.

Anders Flodström

Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning är den enhet som bedömer avslutade utländska utbildningar och gör behörighetsbedömningar samt utfärdar behörighetsbevis till personer med utländsk lärarutbildning. Avdelningen bedömer om utländska universitet och högskolor håller tillräckligt hög kvalitet för att studenterna ska få studiemedel för studier där.

Verket ska redovisa hur man bidragit till att förbättra metoderna för tillgo-

Yndigheter verk söker en profil

doräkande av utländsk högre utbildning för att få mer enhetliga bedömningar vid universitet och högskolor. På den här sista punkten väntar många fortfarande med spänning på riktlinjer. I sammanhanget har verket gjort, en i mitt tycke, bra genomlysning av "falska" universitet och examina. En rapport finns att ladda ner som PDF-fil från Verket; "Bluffuniversitet och falska examensbevis - Sverige och världen" Höskoleverket 2005.

Konkret kvalitetsarbete

En läsvärd rapport från Höskoleverket är 2008:11R. Eller i klartext; "E-learning quality. Aspects and criteria for evaluation of e-learning in higher education". I den här 60-sidiga rapporten (plus 30 sidor bilagor) finns mycken information att hämta. Bland annat om kriterier för utvärdering av distansutbildningens kvalitet, eller avsaknad därav. En rapport som borde

learning quality as a regular or integral part of national quality reviews". Texten bör utgöra argument för mer genomgripande insatser, kanske. Som en av sammanfattningarna i rapporten lyder; - "Knowledge exchange and co-operation between quality assessment agencies and organisations across national borders are necessary in order to harmonise and safeguard quality assurance strategies and policies". I rapporten finns en modell för kvalitetsvärdering av nätförmedlade distansutbildningar. Bra att ha som modell när du ska skapa, genomföra och utvärdera din egen distansutbildning (<http://www.hsv.se/download/18.8f0e4c9119e2b4a60c800028057/0811R.pdf>).

Examinerades etablering på arbetsmarknaden

Höskoleverket ska i samverkan med universitet och högskolor utveckla metoder för uppföljningar av examinerades etablering på arbetsmarknaden. Även den här punkten har ifrågasatts av många. Hur ska uppföljningen genomföras, vad ska mätas, hur? Ingen lätt uppgift.

Verket har fått ett par intressanta uppdrag som ska genomföras och redovisas de närmaste åren.

Särskilda lärarutbildningar

Senast den 1 juni 2012 ska Höskoleverket lämna en utvärdering till Utbildningsdepartementet gällande utbildningsuppdraget om särskilda lärarutbildningar med inriktning på utländska lärares vidareutbildning. Uppdraget ska genomföras av vissa lärosäten under perioden den 1 juli 2007 — den 31 december 2010.

Urvalsgrunder

Höskoleverket ska senast den 30 april 2010 till Utbildningsdepartementet lämna en sammanställning av universitetets och högskolors arbete med urvalsgrunder beslutade av högskolan.

Distansutbildning

"I syfte att utveckla kunskapen om distansutbildningens förutsättningar och möjligheter ska Höskoleverket under 2010 redovisa en uppföljning och kartläggning av distansverksamheten vid universitet och högskolor. Redovisningen ska bland annat innefatta en analys av studenterna på distansutbildningar, lärosätenas utbud och strategier för distansutbildning." Det ligger nära till hands att misstänka att uppdraget har sitt ursprung i det faktum att NSHU lades ned. Först efter genomförandet görs nu en konsekvensanalys!

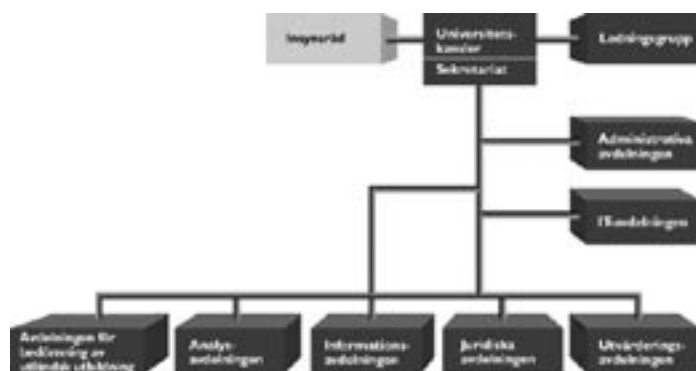
Examensrättsprövningar

För många högskolor är det här punkten av största vikt. Om man inte kan utvecklas till ett universitet så vill många ha examensrättigheter inom begränsade ämnesområden. Utvärderingsavdelningen kvalitetsgranskar i det här fallet universitetets och högskolors utbildning på avancerad- och forskarnivå. Verket avgör om en utbildningsanordnare får ge examen inom ett huvudområde som leder till masterexamen samt prövar rätt till examen på forskarnivå inom ett område. Examensrättsprövningarna är av högsta intresse eftersom högskolorna just fått möjlighet att söka rätten till examen för områden på forskarnivå.

Uppenbart är att Höskoleverket har många och "spretande" uppgifter. Vissa indikationer finns från regeringshåll att man önskar fokusera verkets verksamhet på färre uppgifter. Verket söker helt enkelt fortfarande sin profil!

Du kan hämta mer information på;
<http://www.hsv.se>

Lars-Göran Hedström/

utgöra argument för enhetliga, internationella, kriterier för kvalitetsbedömning. För tidigt i rapportens sammanfattning står att läsa; - "Our conclusion is that quality assessment of e-learning generally seems to be more or less a non-issue for the national agencies and organisations responsible for quality assurance of higher education. In Norway (NOKUT) and Sweden (National Agency), small-scale projects are under way in 2007 to develop special e-learning quality criteria, and the UK's QAA has drawn up guidelines on the quality assessment of distance learning. None of these, however, nor any of the other countries, include e-

Våra nya m

Skolinspektionen och kv säkring av distansutbild

SV ERD främjar distansutbildning och arbetar för att distansundervisning ska vara en möjlighet för alla om det skapas ett mervärde. I Finland är det okej med distansutbildning på gymnasienivå och där samverkar man också med folkhögskolor. I England satsar BBC miljarder på att utveckla e-lärande, stödundervisning och kurser på alla nivåer. Det finns inga egentliga skäl till att inte även Sverige skall satsa för att ligga i framkant när det gäller denna typ av undervisning. Distansutbildning måste också vara föremål för en systematisk kvalitetssäkring för att kunna utvecklas. Per Distans fick en intervju med Agneta Sandén, avdelningschef på Skolinspektionen för att öka kunskapen i frågan:

- Hur långt har kvalitetssäkringsarbetet för distansutbildning inom vuxenutbildningen fortskridit inom den nya Skolinspektionen?

- Skolinspektionen är en författningstrogen myndighet som följer styrdokument där metoden distansutbildning

”Detta oreglerade fält med avsaknad av distansutbildningsinspektioner skulle behöva ses över”

inte specifikt nämns. Man inspekterar helheten men utvärderar inte specifikt den distansutbildning som genomförs eller upphandlas inom kommunernas verksamheter. Man gör kvalitetsgranskningar av kommunernas verksamheter utifrån författningen, och resultaten av inspektionerna ligger på myndighetens webbsida där man kan söka upp kvalitetsgranskningen för respektive kommun.

Fyra huvudområden

De huvudområden som Skolinspektionen granskar regelbundet på alla skolor för att se att de följer skollagen, förordningar, läroplaner, kursplaner och andra bestämmelser är:

- måluppfyllelse och resultat
- pedagogisk ledning och utveckling av verksamheten
- lärandemiljö
- enskild elevs rätt

Man granskar löpande alla skolverksamheter men inte specifikt distansutbildning inom vuxenutbildningen. Både kommunala och fristående verksamheter omfattas av tillsynen. Alla skolor får efter inspektion ett beslut med bedömningar av de områden som tillsynen har uppmärksammat. På samma sätt får de som äger skolorna, huvudmännen, ett beslut för hela sin verksamhet. Huvudmännen är ofta kommuner, men kan också vara till exempel företag som driver fristående skolor. Myndighetens ambitionsnivå är hög och under 4,5 år kommer man att besöka och kvalitets-säkra 6000 skolor.

I och med att det inte ligger något specifikt fokus på distansmetoder får vi medhåll när det gäller kvalitetssäkring av distansutbildning: man behöver ta fram specifika kriterier utöver de generella i Skolinspektionens frågebatteri.

Detta oreglerade fält med avsaknad av distansutbildningsinspektioner skulle behöva ses över, och inspiration kan hämtas från Högskolöverkets rapport 2008:11R som handlar om kriterier för utvärdering av distansutbildningskvalitet. Skolinspektionen har besökt skolor som till en del har distansutbildning, till exempel Vuxenutbildningen i Emmaboda kommun som fått bra generella utvärderingar vid tillsyn.

Kommunerna ska utvärdera sin egen och upphandlad utbildning Även om distansmetoder inte idag specifikt utvärderas av Skolinspektionen menar man att det är viktigt att huvudmannen, kommunen, utvärderar och följer upp sina verksamheter både när man genomför i egen regi eller upphandlar utbildning till sina medborgare. Om missförhållanden förekommer på en distansutbildning kan man anmäla det till Skolinspektionen, som kan följa upp problemen. Distansutbildning inom vuxenutbildningen är en delmängd av alla andra skolverksamheter, så

”det är viktigt att huvudmannen, kommunen, utvärderar och följer upp sina verksamheter både när man genomför i egen regi eller upphandlar utbildning”

SV ERD får avvakta specifika kvalitetskriterier för detta.

När vi ser framåt kommer Skolinspektionen att följa upp det som kallas ”självstudier” i skolan inom ett uppdrag som heter särskild granskning. Skolinspektionen har möjlighet att borra på djupet i vissa frågor på detta sätt. Ny verksamhetsplan för Skolinspektionen görs varje år och då kan man lägga in särskild granskning av områden som är problematiska.

myndigheter

alitäts- ning

Specialpedagogiska skolmyndigheten

- den utvecklande myndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ansvarar för specialpedagogiska råd och stöd till pedagoger i kommunal verksamhet eller kommunalfinansierad verksamhet. SPSM har ca 1200 anställda och man driver flera specialskolor varav fem skolor är för elever med teckenspråk som första språk.

Individanpassad utbildning inom vuxenutbildningen

Inom författningen för vuxenutbildningen står att verksamheten skall organiseras så att den vuxne kursdeltagaren får tillgång till ”individanpassningar”. Detta för att möjliggöra individanpassade studier som kan bädda för goda studieresultat. Denna skrivning kan öppna upp för mer distansutbildning och fler utvärderingar om distansutbildningskvalitet i verksamheterna.

Vilka utbildare är goda anordnare?

Resultat från inspektionerna finns dels på Skolinspektionens webbplats, dels på Siris webbsida. Siris webbplats bidrar med underlag för olika analyser och jämförelser vad gäller resultat och kvalitet i skolan. Uppgifterna kan tas fram på många nivåer från riks-, läns-, kommun- och skolnivå. Målgrupp är skolledare, förvaltningschefer och politiker på olika nivåer som är ansvariga för resultaten och kvaliteten inom verksamheterna samt för förbättringar av skolan. En annan viktig målgrupp är journalister och andra deltagare, till exempel SVERD, som är med i debatten om svensk skola.

SVERD tackar för intervjun med Agneta Sandén, avdelningschef på Skolinspektionen.

Ulf Sandström

Länkar <http://www.skolinspektionen.se>

Rapporter från skolinspektioner <http://siris.skolverket.se>

//siris.skolverket.se

SVERD träffade Staffan Hammerman, samordnare för SPSM:s distansverksamhet, på Framtidens lärande konferensen i Nacka anordnad av Datorn i utbildningen. Han berättar att distansutbildning som metod är i full gång inom myndigheten och inför kommande höst erbjuder man sexton unika kurser med 23 kursstarter. Distanskurserna har inriktning specialpedagogik och funktionsnedsättning, där man har genomgående tydliga starter och slutdatum för kursdeltagarna. Det är bara en kurs som har löpande antagning – den handlar om att hantera datorn enbart med hjälp av tangentbordskommandon. SPSM arbetar i sina distanskurser främst med asynkron kommunikation via lärplattformen Mentor, som man utvecklat tillsammans med företaget Swedish Connection. De flesta kurserna genomförs via asynkron kommunikation som inlämningsuppgifter och elektronisk konferens.

Kursläpp sker vår och höst och distanskurserna pågår mellan tre och sex månader. Vid kursavslutning kan deltagare som nått kursmålen få intyg från sina lärare, vilka är rådgivare eller utbildare inom SPSM. Den kurs som är mest populär inför hösten heter Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och den tar upp ämnesområden som autism, ADHD och Aspergers syndrom.

Kursutbuden utvecklas och förändras utifrån efterfrågan hos SPSM:s målgrupper och uppdrag. För att gå en kurs hos SPSM via distans kan man anmäla sig via webblänken www.spsm.se/distans.

Man använder få synkrona möten inom distanskurserna och satsar helst på asynkron kommunikation. I ett fåtal kurser har man ”varvade kurser”,

två av sexton kurser har fysiska möten. Videokonferenssystem används mycket för interna möten men förekommer också i den externa distansverksamheten.

SPSM har gett ut en utvärdering som heter ”Granskning av teknisk tillgänglighet i tolv utbildningsplattformar” där man har granskat lärplattformar utifrån vilken potential de har för att vara tillgängliga för funktionshin-

drade kursdeltagare. Rapporten delar in lärplattformar i tre kategorier utifrån tillgänglighetspotential. Man kan hämta rapporten på www.spsm.se/itochlarande.

På några av de statliga specialskolorna pågår ett arbete för att testa att använda distansöverbyggande teknik som ett verktyg för lärande mellan skolorna och i skolorna.

Myndigheten önskar att man kunde erbjuda en lärmiljö som är tillgänglig för alla. Rent tekniskt är kanske inte lärplattformarna som de ser ut idag lösningen till hur distanslärandet kommer att se ut i framtiden. Men att vi kommer att lära oss på distans även i framtiden är det ingen tvekan om!

Ulf Sandström

NORDLET - ännu ett nordiskt-baltiskt samarbetsprojekt

Ett projekt som det talades en hel del om på Kaunaskonferensen var NORDLET. Vi låter projektet presentera sig: NORDLET is the Nordic Baltic Community for Open Education representing practitioners and researchers in the field of Open Content for Learning, Education and Training in the eight countries.

The main goal of the NORDLET project is to build a Nordic-Baltic network and Community of Practice set to develop and harness a region-specific perspective on the use of technology in Learning, Education and Training. The common ground for the NORDLET Open Educational Community is to provide a single cross-sector, cross-country access point to educational resources within a dynamic network. Our focus is to promote sharing, re-use and enhancement of learning scenarios and learning resources across all levels of the educational systems of the Nordplus countries.

The NORDLET community will follow the Nordic tradition of creating open dynamic educational opportunities for all - providing networking and technology tools to enhance cooperation and communication across countries and sector boundaries to improve the exchange of educational materials, pedagogical and technological expertise.

NORDLET partners

The NORDLET network is a community of partners supporting the idea of Open Education and Open Educational Resources (OER). You can be part of this by applying for a NORDLET partner status. This enables you to run events, to participate in discussion and to join the activities of NORDLET. A partnership program will be published soon.

- The Finnish node and coordinator is the University of Jyväskylä, a multidisciplinary university with a strong commitment to develop human-oriented approaches to future technologies. The University has initiated many adult education programmes and been active in building networks in this field in Finland.
- The Norwegian node is Oslo University College assisted by a small SME, Hypatia A/S. OUC offers the broadest portfolio of professional studies in Norway and the unit eStandard has contributed substantially to uptake of learning technologies in Norway. Hypatia is working on develop-

ment of learning technologies, contributing to international standardisation, especially in the field of accessibility.

- The Lithuanian node is Vytautas Magnus university, a Artes Liberales University with more than 70 study programmes and a dedicated Distance Education Centre. The Centre will involve the secondary education schools in the NORDLET activities, the National Association of Adult Education as well as ODL associations in the Nordic Baltic countries.
- The Icelandic node is Keilir - the Atlantic Centre of Excellence - a new an dynamic organisation turning the

”develop and harness a region-specific perspective on the use of technology in Learning, Education and Training”

former military base of Keflavik Airport into a vehicle for learning, education and training for the Icelandic society.

- The Swedish node is Umeå University, which has courses and study programmes in every academic field, and has provided a strong leadership in technology enhanced learning in cooperation with the Swedish National Agency for School Improvement, that has also contributed to the development of the NORDLET idea.
- The Danish node is University of Aarhus, which through the Centre for IT & Learning has participated in Nordic Baltic projects before. Through research, network activities and teaching the Centre for IT & Learning aims at constructing new knowledge on digital media in support of learning. The centre has participated in research projects within primary, secondary and higher education, and is currently involved in a project that investigates problems that arise when students pass from one level to the next in the Danish education-

nal system (from primary to secondary education and from secondary education to higher education). Contact: Christian Dalsgaard, UoA

- The Estonian node is Tallin University with a strong Institute of Information Studies that have contributed to a number of Nordic Baltic projects within Learning, Education and Training.
- The Latvian node is Riga Technical University, the main technical educational institution in Latvia, which actively liaising with the national Distance Education Centre of the country.

A network of organizations and people

NORDET is a network of organizations and people - if you would like to join the community, you have several opportunities.

1. NORDLET partners

- Spread and receive news on open content in the Baltic-Nordic region
- Share and provide experiences, practices and materials with fellow colleagues
- Organize and join events and conferences
- Bring in new topics for discussion all over our region

2. NORDLET members

- Receive news on open content in the Baltic-Nordic region
- Share experiences, practices and materials with fellow colleagues
- Participate in events, conferences and discussions

If you are interested in joining and getting more information on our partnership concept, mail us: webmaster@nordlet.org

NORDLET hittar du på <http://www.nordlet.org>

Lärarna, tekniken och den framtida utbildningen

Alastair Creelman vid Linnéuniversitetet har en blogg som vi gärna läser. Under rubriken Flexspan berättar han om nyheter och trender inom nätbaserad högre utbildning. Nyligen hittade vi nedanstående inlägg i ett ämne som diskuteras allt mer.

Futurelab är en brittisk organisation som skapar diskussion och aktiviteter kring hur vi ska anpassa utbildning för att bli mer relevant för 2000-talets studenter och framtidens arbetsmarknad. Nyligen samlade de en stor grupp lärare och experter inom lärarutbildning och IT-pedagogik för att diskutera framtidens lärande och diskussionsdokumentet Education futures, teachers and technology togs fram. Diskussionen var en del av projektet Beyond Current Horizons som undersöker olika framtida visioner för utbildning.

Samhället förändras i en allt högre takt och utbildning måste anpassas för att ge studenterna de färdigheter och kompetenser som kommer att behövas i ett globalt nätverkssamhälle. Den traditionella skolan byggdes för ett industrisamhälle men arbetslivet idag kräver kreativitet, entreprenörskap och ett kollaborativt arbets-

sätt. Skolans och lärarens roller kommer därför att genomgå stora förändringar:

- Whilst the teacher will remain a focal point in the whole process of teaching and learning, a big change ... will be away from the teacher as dispenser of knowledge.... children will come to class more information rich; informal learning will become more important, and more pervasive; there will be a change to the relationship between learners and teachers. 'Teacher' itself could become a problematic word, as it covers many roles such as facilitator, enabler, or coach. These developments suggest a rise in the number of roles needed to support learners and a change to the definition of what it means to be 'a teacher'. Not taking this on board would mean a risk of teaching and schooling being seen as irrelevant. The implication is a big cultural shift

in learner-teacher relations, especially from the existing teacher role in secondary schools.

Rapporten ser hur informellt lärande ökar och det är viktigt att skolan också erkänner och anammar studenternas egna lärmiljöer. Lärarna behöver utveckla sina egna personliga lärmiljöer och nätverka med kollegor utanför skolans väggar.

- Many leading teachers already have extended 'Personal Learning Networks' which utilise both digital and non-digital networks to create connections with peers, experts, tools and resources from across the globe to support their own professional development.

Läs rapporten *Education futures., teachers and technology på* www.futurelab.org.uk

En lärmiljö för framtiden?

"Sveriges största webbtjänst för samarbete och kvalitet i lärandet." Så marknadsför sig företaget Unikum som vi träffade på konferensen Framtidens lärande anordnad av Datorn i utbildningen. Det handlar inte om ytterligare en lärplattform, utan om en samling verktyg som kan integreras med redan befintliga system och lärmiljöer.

Utgångspunkten är elevens egna mål i den individuella utvecklingsplanen och verktygen fungerar som ett stöd på vägen dit. Många som är engagerade i IT och lärande ser därför Unikum som en lösning med potential för ett mer flexibelt lärande. Läs till exempel Krister Widells inlägg i bloggen IT och utbildning .

Det intressanta är att Unikum på flera sätt närmar sig det man brukar kalla en personlig lärmiljö eller Personal Learning Environment (PLE). Till skillnad från en traditionell, centralt förvaltd lärplattform ger den personliga lärmiljön varje individ möjlighet att själv ta kommandot över lärandet. Det blir då möjligt att anpassa sin lärmiljö efter egna behov med hjälp

av olika webbverktyg för kommunikation, läroprocess, innehåll och administration. Man låter alltså tekniken underlätta ett mer individualiserat och självstyrt lärande, och i och med det blir det pedagogiska förhållningssättet ett helt annat. I en PLE blir gränserna mellan formellt och informellt lärande inte lika tydliga, lärandet blir mer problembaserat och kunskapen förmedlas inte till individen från en enda central kanal. Här finns en verklig chans att låta tekniken och den förändrade användningen av nätet leda oss bortom de traditionella skolramarna, och inte som tidigare bara skapa en digital version av samma gamla skola. Först då blir det självklart att lärande är något som sker hela tiden och i många olika former.

En bra bild av hur en PLE kan se ut och fungera får man i filmen "Welcome to My PLE" , där en amerikansk elev visar och berättar om sin personliga lärmiljö. Många har kommit långt i arbetet med personliga lärmiljöer, men fortfarande finns mycket kvar att utveckla. I det tidigare nämnda blogginlägget framhåller Krister Widell, att även om verktygen och resurserna oftast redan finns, behöver kommunikationen och integrationen dem emellan förbättras.

Det intressanta är ju i grund och botten hur tekniken kan skapa förutsättningar för lärandet, eller som Etienne Wenger uttryckt det: "Learning cannot be designed: it can only be designed for – that is, facilitated or frustrated".

Marie Norberg IT Pedagog E-akademien
Härnösands kommun

1. <http://www.itochutbildning.se/2010/04/727/>

2. <http://www.youtube.com/watch?v=YElS3tq5wIY>

8-9 juli hålls en internationell konferens om PLE i Barcelona:

<http://pleconference.citilab.eu/>

Det bidde en tumme...

Korrekturet till ny examensordning för lärarutbildningar har kommit. Under färdigheter och förmåga kan man läsa att de olika lärarkategorierna skall "visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna". Kunskaps och värderingsmål saknas. På vägen från utredningen "En Hållbar Lärarutbildning" över propositionen "Bäst i klassen" till examensordningen har någonting hänt. Något som kan innebära att nyfärdiga lärare knappast kan räkna med att vara bäst i klassen när det gäller digital kompetens.

Det kan medges att förändringarna under denna korta tidsperiod inte är särskilt stora. Skrivningarna i En Hållbar Lärarutbildning motsvarade på inget sätt det nyvaknade politiska intresse som några riskdagspartier visat, men det fanns en tydlig deklARATION i utredningen att frågor om informations- och kommunikationsteknik var ett av fyra perspektiv som skulle genomsyra hela lärarutbildningen, inte reduceras till att handla om färdigheter. Denna deklARATION förpassas i propositionen till en bilaga utan att ges ett tydligt innehåll.

Man skulle kunna göra historiska jämförelser. När programmet för datorlära antogs på 1980-talet skulle eleverna ha rätt till sådana kunskaper om datorer och deras användning att de skulle kunna ta ett socialt ansvar för utvecklingen av denna teknik. Lärarstudenter skulle kunna använda datorer men inte bara det. De skulle inte vara objekt för tekniken utan få generell kunskap om och teoretiska verktyg för att kunna använda tekniken på ett kreativt och kritiskt sätt. Slutligen slogs det fast att expertkunskaper i pedagogisk och didaktik var överordnade tekniska kunskaper.

Man kan också förflytta sig till 1990-talet när det slås fast att det är en

brådskande samhällsangelägenhet att alla lär sig använda den nya tekniken. Den nya tekniken är vid det här laget något annat än datorer. Det är en multimedial och begynnande social teknik. När regeringsskrivelsen "Lärandets verktyg" kommer utmanas lärares professionella identitet. Med denna metafor slås det inte enbart fast att lärarkåren fått nya verktyg som de måste använda i deras dagliga arbete såväl i klassrummet, sitt dagliga kringarbete och sin kontakt med det omgivande samhället. Dessa är de facto "lärandets verktyg". Utan dessa kan inget lärande som motsvarar dagens samhällskrav komma till stånd. Oavsett om man accepterar dessa långt drivna påståenden eller ej kan man lätt konstatera att planerna för framtidens lärare som de uttrycks i examensmålen för den nya lärarutbildningen knappast upprioriterar informations- och kommunikationstekniken på samma sätt. Prioriteringen motsvarar inte heller de krav som ställs på digital kompetens i EU:s listning av nyckelkompetenser. Där ställer man krav på såväl kunskaper, som färdigheter och värderingar. Dessa krav på ungdomsgenerationen är alltså mer långtgående än kraven på de lärare som skall undervisa dem. Denna generation skall till exempel ha

kunskaper om hur informationssamhällets teknik fungerar och dess roll i samhället och de möjligheter den ger. Till färdigheterna hör att kunna hantera information och till värderingsmålen hör en kritisk och reflekterande attityd samt en ansvarsfull hållning till användning av digitala media. En examensordning är ett juridiskt dokument. Ett grundläggande krav för rättssäker examination är att studenter examineras på de mål som fastställts för utbildningen och inte något annat. Tydlighet har varit ett honnörsord i kritiken av den lärarutbildning som av vissa kallats för en flummig utbildning. Framförallt har tydliga kunskapsmål varit ett krav. Den nuvarande framtagna examensordningen skapar stora svårigheter för de som vill förbereda lärare för att arbeta med kunskaper, färdigheter och värderingar som rymms inom en så snäv definition som EU:s definition av digital kompetens. Den gör det i stort sett omöjligt för Lärarutbildningarna att arbeta utifrån de krav som bör ställas på en akademisk professionsutbildning.

Det bidde en tumme. Därmed bör samtliga politiska partier kunna enas om att skicka det här förslaget tillbaka för en ordentlig bearbetning.

Lars-Erik Nilsson

Folkbildningsrådet har startat en nättidning

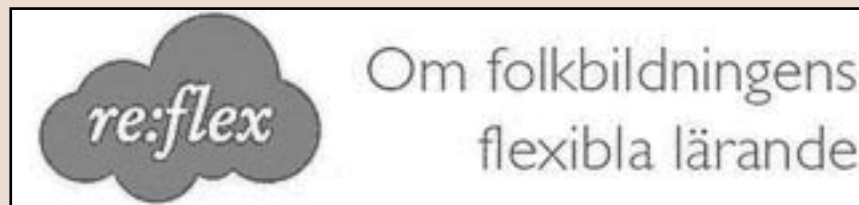
re:flex är namnet på Folkbildningsrådets nystartade nättidning. Tidningen ska förmedla information om det som händer i folkbildningen inom nätpedagogik och flexibelt lärande. re:flex ska också vara omvärldsbevakare.

Bakom nättidningen står Folkbildningsrådets satsning på kompetensutveckling för att

stimulera flexibelt lärande. Satsningen görs inom ramen för Folkbildningsnätet. Där

finns också Läratorget – en lärgemenskap för dem som arbetar med distanskurser och flexibelt lärande.

Re:flex hittar du på www.reflex.folkbildning.net

Mindmapping - verktyg för att skapa tankekartor

Det handlar om program för att skapa tankekartor som visar relationer mellan olika idéer, uppgifter eller information. För många av oss kan tankekartor vara ett bättre sätt att ta anteckningar än att bara skriva ner sökord eller meningar som vi gör på en "att göra lista".

Genom att utgå från tankekartor kan du visualisera dina uppgifter och se hur varje uppgift kan påverka någon annan. Det kan bidra till att din hjärna lättare minns och du kan komma på nya idéer.

applikationer, vilket gör det ännu enklare att använda dem var som helst från vilken webbläsare som helst. De är inte rankade i någon särskild ordning men man kan tipsa varandra via länken nedan om vilka som är bra.

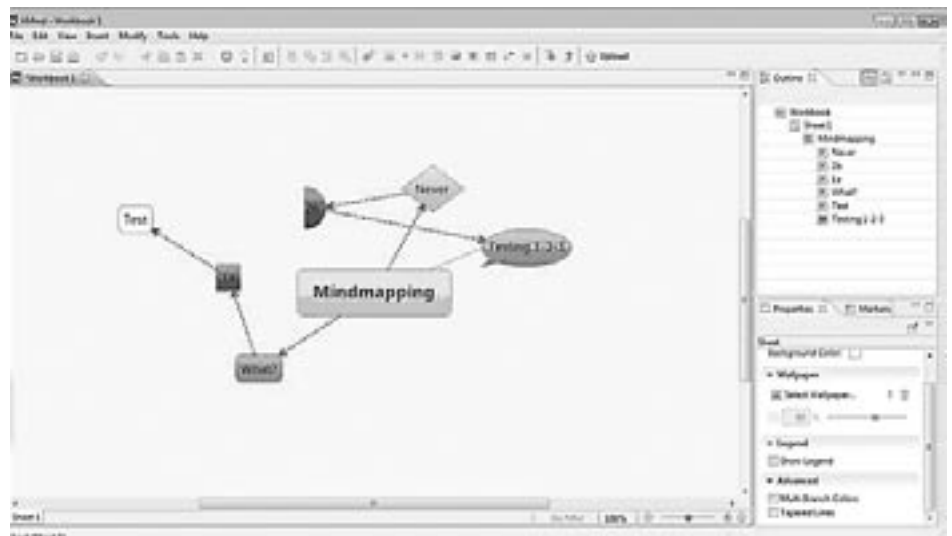
Sätt igång och testa vilka program för tankekartor som skulle kunna vara mest intressanta för dig.

<http://spyrestudios.com/15-great-mind-mapping-tools-and-apps/>
Ulf Sandström

Verktyg

Det finns olika verktyg för minneskartor att hämta ute på nätet till din dator. De kan vara gratis eller betalversioner. Den betalversion som snabbt blev populär heter Mindmanager, men nu kommer också efterföljare som är gratis programvaror.

I den länklista, som vi fått via den norska grafiska designern Hilde Torbjørnsen, har man enbart fokuserat på de fria alternativen. De som kräver installation kan köras på alla plattformar som stödjer Java om inget annat anges. De flesta av dessa program är web-

Det internationale samarbejde – en genvej til inspiration

I Foreningen for Fleksibel Uddannelse i Danmark FLUID, der er SVERDs søsterorganisation, har vi i over 10 år holdt fast på det internationale samarbejde som en genvej til at høre om succesfulde projekter og gode ideer og blive inspireret af gode erfaringer. Den internationale fokus har primært udmøntet sig i to årlige arrangementer nemlig en international conference og så den årlige FLUID ON TOUR.

De internationale konferencer bliver oftest gennemført i samarbejde med en eller flere samarbejdspartnere, og i år foregik arrangementet i København den 3. – 4. juni. Konferencen, der havde temaet Motivation, var arrangeret i et samarbejde mellem Rådgivningsgruppen for det Nordiske Samarbejde om Voksnes Læring (SVL) under Nordisk Ministerråd af Nordisk netværk for Voksnes Læring (NVL), Undervisningsministeriet i Danmark, Foreningen for Fleksibel Uddannelse i Danmark FLUID, Foreningen Nordens Forbund FNF og DFS - Dansk Folkeoplysnings Samråd.

På konferencen sættes fokus på
- hvordan kan man skabe lærings-

miljøer som motiverer og indbyder til læring?

- hvad kan motivere målgrupper som risikerer at falde udenfor arbejdsliv og uddannelse?
- hvilke grupper når man ikke og hvorfor?
- hvordan kan man fastholde deltagere i uddannelse?

En anden spændende tradition er årets FLUID ON TOUR. Vi tager tre dage ud af kalenderen for at få inspiration og dialog. Mellem 20 og 30 deltagere tager på en tre dages studietur til spændende undervisningsmiljøer og nytænkende projekter. Vi besøger steder hvor det er vigtigt at være der – for at opleve hvad det drejer sig om

og føle hvordan det virker. En anderledes og spændende oplevelse, der får deltagerne til at komme år efter år. I år bliver der endda ekstra oplevelser. Turen går til Island eller halfland – så det er oven i købet billigt.

Programmet for dette års og de foregående mange års FLUID ON TOUR kan findes på www.fluid.dk, hvor man også kan tilmelde sig touren. Normalt er FLUID ON TOUR alene for FLUIDs medlemmer, men i år åbner vi for at medlemmer af SVERD også kan tilmelde sig Touren.

Jorgen Grubbe, Formand i Fluid
jgrubbe@monnet-gruppen.dk

Per Distans läsare önskas en skön sommar!

Välkommen med material till Per Distans eller SVERDs nyhetsbrev på nätet! Skicka gärna ert textmaterial via e-post (kansli@sverd.org) eller till PD:s redaktör gunilla@sverd.org i form av rtf- eller docfil. Foton i pappersformat eller digitalt är välkomna!

SVERDs kansli, Box 3033, 871 03 Härnösand
Telefon: 070-603 42 39
E-post: kansli@sverd.org, URL: www.sverd.org